

۱۵۷۷۵۲۸

مکاتب سناریونگاری آینده پژوهی

مصطفی حسینی گلکار

با همکاری و حمایت

موسسه فرهنگی هنری خاتم

گروه آینده پژوهی دانشگاه تهران

پژوهشکده آینده پژوهی سلامت

۱۳۹۴-۱۳۹۶

سرشناسه : حسینی گلکار، مصطفی، -۱۳۶۱
عنوان و نام پدیدآور : مکاتب سناریونگاری آینده پژوهی / مصطفی حسینی گلکار؛ با همکاری و حمایت موسسه فرهنگی و هنری حامیم
گروه آینده پژوهی دانشگاه تهران پژوهشکده آینده پژوهی سلامت.
مشخصات نشر : تهران: سبزرایان گستر، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری : ۲۴۲ ص.
شابک : 978-600-416-326-2
رسمیت : درست نویسی : فیبا
یادداشت : کتابها: ص. ۱۸۳ - ۱۸۶.
موضوع : پژوهی
موضوع : Forecasting - Study and ...
شناسه افزوده : سند فرهنگی هنری حامیم
شناسه افزوده : د. ۱۴۰۰، تهران، بنیاد مدیریت، گروه آینده پژوهی
شناسه افزوده : دانشگاه پژوهش و خدمات بهداشتی درمانی استان کرمان، پژوهشکده آینده پژوهی در سلامت
رده بندی کنگره : ۵۸۱۳۹۶ م ۵۸۱۳۹۶ ج ۵۸۱۳۹۶
رده بندی دیویی : ۰۰۳/۴
شماره کتابشناسی ملی : ۴۷۹۴۳۳۸

ناشر: سبزرایان گستر

عنوان و نام پدیدآور : مکاتب سناریونگاری آینده پژوهی / مصطفی حسینی گلکار؛ با همکاری و حمایت موسسه فرهنگی و هنری حامیم
گروه آینده پژوهی دانشگاه تهران پژوهشکده آینده پژوهی سلامت.

شابک: 978-600-416-326-2

نوبت چاپ: اول

تعداد صفحه: ۲۴۲ ص

تاریخ نشر: ۱۳۹۶

تیراژ: ۱۰۰۰ عدد

قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

آدرس: تهران خیابان ۱۲ فروردین پ ۲۸۶ واحد ۱ ط ۳

تلفن: ۶۶۴۱۶۵۶۵

فهرست مطالب

۳	فهرست مطالب
۶	- فهرست جداول
۷	- فهرست اشکال و نمودارها
۸	- فهرست اختصارات (مخفف ها)، علامت ها و نشانه ها
۹	چکیده رساله
۱۰	فصل اول : کلیات تحقیق
۱۱	۱.۱. مقدمه
۱۳	۲.۱. بیان رساله
۱۴	۳.۱. اهمیت و ضرورت تحقیق
۱۴	۱.۳.۱. ضرورت و اهمیت تحقیق از بعد نظری (دستاوردهای نظری)
۱۵	۲.۳.۱. ضرورت و اهمیت تحقیق از منظر کاربردی
۱۵	۳.۳.۱. ضرورت و اهمیت تحقیق از جنبه قانونی و برنامه‌ای
۱۷	۴.۱. اهداف تحقیق
۱۷	۱.۴.۱. هدف اصلی
۱۷	۲.۴.۱. اهداف فرعی
۱۸	۵.۱. سوالات تحقیق
۱۸	۱.۵.۱. سوال اصلی
۱۸	۲.۵.۱. سوالات فرعی
۱۹	۶.۱. تعریف مفاهیم و اصطلاحات تحقیق
۱۹	۱- بحثی درباب تعاریف عام آینده پژوهی
۲۱	۲- تعاریف نظریه گفتمان
۲۳	۳- بحثی درباب تعاریف خاص پژوهش حاضر (مکاتب شل و پراسکتیو)
۲۵	۷.۱. کلیات روش تحقیق
۲۷	۸.۱. قلمرو تحقیق
۲۷	محیط تحقیق و الزامات آن
۲۷	۹.۱. محدودیت های تحقیق
۲۸	۱۰.۱. سازماندهی تحقیق
۲۹	فصل دوم : مبانی نظری و بررسی پیشینه تحقیق
۳۰	۱.۲. مقدمه
۳۱	۲.۲. مبانی نظری تحقیق
۳۱	۱. ۲.۲. بحثی درباب تعریف مکتب
۳۳	۲. ۲.۲. بحث: پراسکتیو و شل مکتب یا رویکرد؟
۳۵	۳.۲. بررسی نقادانه پیشینه تحقیق

۱،۳،۲	مروری بر پژوهش های خارجی	۳۵
۱	مرور متون و سوابق تحقیق و ارزیابی انتقادی آن	۳۵
۲	مرور متون و سوابق روش شناختی تحقیق	۳۸
۲،۳،۲	مروری بر پژوهش های داخلی	۳۹
۱	معرفی مکتب شل	۴۰
۲	معرفی مکتب فرانسوی پراسپکتیو	۴۳
۲،۲،۳،۲	مروری بر پژوهش های داخلی : مقایسه مکاتب مدیریت	۴۵
۴،۲	جمع بندی از مباحث فصل دوم	۵۲
	فصل سوم : روش شناسی تحقیق	۵۳
۱،۳	مقدمه	۵۴
۲،۳	روش تحقیق	۵۵
	فرا - اجای تحقیق (فلوچارت تحقیق)	۵۵
۲،۳	روش های گرد آوری داده ها	۵۶
۴،۳	روش تحلیل داده ها و ابزارهای مورد نیاز برای تحلیل	۵۷
۵،۳	ویژگی های فنی (نوعی و پیاپی) ابزار گرد آوری داده ها	۶۱
۶۱	روش ارزیابی کیفیت داده ها و منابع تحقیق	۶۱
۶،۳	اشاره ای به پیاز تحمق	۶۲
	فصل چهارم : یافته های تحقیق	۶۵
۱،۴	مقدمه	۶۶
۲،۴	سیر تکامل تاریخی مکاتب سناریونگاری	۶۷
۱،۲،۴	مکتب شل	۶۹
۱	آباء مکتب شل (پیش از ۱۹۷۰ م.)	۶۹
۱	نسل اول (دهه ۷۰ میلادی / ۱۹۷۰ - ۱۹۸۰ م.)	۷۱
۲	نسل دوم (دهه ۸۰ میلادی / ۱۹۸۰ - ۱۹۹۰ م.)	۸۱
۳	نسل سوم (دهه ۹۰ میلادی / ۱۹۹۰ - ۲۰۰۰ م.)	۹۴
۲،۲،۴	مکتب پراسپکتیو	۱۰۰
	نسل اول - روش : تکامل در روش های پیشین (دهه ۱۹۷۰ م.)	۱۰۵
	نسل دوم - تأملات : توجه به ملاحظات معرفت شناسی و فلسفی (دهه ۱۹۸۰ م.)	۱۰۸
	نسل سوم - اصول : انجام پراسپکتیو در قالب مکتب (دهه ۱۹۹۰ م.)	۱۱۹
۳،۴	بحثی در آکسیولوژی مکاتب سناریونگاری	۱۲۴
۱،۳،۴	آکسیولوژی شل	۱۲۵
۲،۱،۳،۴	اهداف سناریونگاری شل در ابتدای هزاره سوم	۱۲۸
۲،۳،۴	آکسیولوژی پراسپکتیو	۱۲۹
۴،۴	بحثی در ترمینولوژی مکاتب سناریونگاری	۱۳۰
۱،۴،۴	ترمینولوژی شل	۱۳۱
۲،۴،۴	ترمینولوژی پراسپکتیو	۱۳۵

۱۳۶.....	۵.۴. تحلیل گفتمانی مکاتب سناریونگاری.....
۱۴۰.....	۱.۵.۴. مفصل بندی گفتمانی مکتب شل حول دال مرکزی "تفکر سناریونی".....
۱۴۵.....	۲.۵.۴. مفصل بندی گفتمانی مکتب پراسپکتیو حول دال مرکزی "تفکر پراسپکتیو".....
۱۴۷.....	اشاره به جایگاه ساختار در اندیشه فرانسوی.....
۱۵۰.....	فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات.....
۱۵۱.....	۱.۵. مقدمه.....
۱۵۸.....	۲.۵. تحلیل تطبیقی مکاتب سناریونگاری شل و پراسپکتیو.....
۱۵۸.....	۱.۲.۵. اهم وجوه تشابه مکاتب شل و پراسپکتیو.....
۱۶۰.....	۲.۲.۵. اهم وجوه تمایز مکاتب شل و پراسپکتیو.....
۱۶۰.....	۱- تمایزات تبارشناسی.....
۱۶۱.....	۲- تمایز در روش شناسی.....
۱۶۳.....	۳- تمایز در معرفت شناسی.....
۱۶۹.....	۲.۲.۵. آینده دو مکتب.....
۱۷۳.....	۳.۵. مکاتب سناریونگاری و جسر ری جریان غالب در آینده پژوهی.....
۱۷۳.....	جریان اصلی (غالب) چیست؟.....
۱۷۵.....	۴.۵. سهم دانش افزایی و نوآوری در تحقق.....
۱۷۷.....	۵.۵. پیشنهادات تحقیق بر اساس این نظریات سوال ها و فرضیه های تحقیق.....
۱۷۷.....	۱.۵.۵. پیشنهادات کاربردی.....
۱۷۷.....	۲.۵.۵. پیشنهادات سیاستگذاری.....
۱۷۸.....	۳.۵.۵. پیشنهادات جهت تحقیقات آینده.....
۱۷۸.....	۱- پیشنهادات در امتداد تحقیق درباب مکاتب سناریونگاری.....
۱۸۰.....	۲- پیشنهاد درباب تحقیق در شناخت جریان غالب در آینده پژوهی.....
۱۸۱.....	۶.۵. بحث و جمع بندی.....
۱۸۳.....	فهرست منابع.....
۱۸۳.....	- منابع فارسی.....
۱۸۶.....	- منابع لاتین.....
۱۹۰.....	پیوست ها.....
۱۹۱.....	الف- گستره تحقیقات دانشگاهی در موضوع سناریونگاری.....
۱۹۴.....	ب- ملاحظات اخلاقی تحقیق و نحوه توجه به آن.....
۱۹۶.....	ج- چک لیست سواد اطلاعاتی درباب سنجش میزان نوآوری تحقیق.....
۱۹۸.....	د- مکتب چیست؟.....
۲۰۱.....	ه- شواهد مستند گردآوری داده ها.....
۲۰۱.....	منتخب نقل قول های مکاتب، استفاده شده در تحلیل گفتمانی.....
۲۳۸.....	پیوست و - اهم آثار عمومی پراسپکتیو به ترتیب تاریخ انتشار.....

فهرست جداول -

- جدول ۱-۱ : جایگاه طرح تحقیق کیفی در گستره روش ها ۲۶
- جدول ۱-۲ : جدول مقایسه ای پیشینه تحقیق ۳۵
- جدول ۲-۲ : بازنویسی خروجی تحقیق فقهی و رجب بیگی ۴۸
- جدول ۲-۳ : پژوهش های داخلی در مقایسه مکاتب مدیریت ۵۰
- جدول ۱-۳ : تطبیق سطوح بلوغ موضوع با استراتژی های نظریه پردازی ۵۴
- جدول ۱-۴ : تناسب فصول کتاب "هنر دورنگری" با مقوله های نظری ۸۵
- جدول ۲-۴ : سیر تکامل تعاریف "سناریو" در مکتب شل ۱۳۳
- جدول ۳-۴ : مقابله واژگان "هنر دورنگری" با تعاریف نظری منتخب ۱۳۴
- جدول ۴ : اقسام تفکر سناریویی بر مبنای تحقیق دامرز ۱۴۰
- جدول ۱-۵ : تحلیل تطبیقی عناصر معنایی مکاتب ۱۶۵-۱۶۸
- جدول ۵ : داده ها و نتایج تحقیق ۱۷۶

- فهرست اشکال و نمودارها

- نمودار ۱-۲ : ساختار مفاهیم متدولوژی ۳۷
- نمودار ۱-۳ : فلوجارت تحقیق ۵۵
- نمودار ۲-۳ : توالی روش ها ذیل تحلیل تطبیقی به مثابه رویکرد ۵۷
- نمودار ۳-۳ : نقش گفتمان در ساختن جهان ۵۹
- نمودار ۳-۴ : تصویر دینامیک گفتمانی براساس "نظریه گفتمان" لاکلاو و موف ۶۰
- شکل ۳-۲۱ : نمایه پیاز تحقیق ۶۴
- نمودار ۴-۱ : ریشه ها و سیر اندیشه تکاملی سناریونگاری در شل ۶۸
- شکل ۴-۱ : فرآیند خلق گزینه ها در سناریونگاری نسل اول ۸۰
- شکل ۴-۲ : نمایه کلی "تفکر سناریویی" ۹۶
- نمودار ۴-۱ : سبب بین محیط و ایده کسب و کار ۹۹
- نمودار ۴-۱ : ریشه ها و سیر اندیشه تکاملی سناریونگاری در پراسپکتیو ۱۰۴
- شکل ۴-۴ : در باریج گوده بر گشوده بودن فضای آینده ۱۱۰
- شکل ۴-۵ : دال تراکم در سناریو / جعبه ابزار سناریو ۱۱۶
- شکل ۴-۶ : تکامل جعبه ابزار فازبندی سناریونگاری پراسپکتیو ۱۱۸
- شکل ۴-۷ : مثلث تالیف ادبکتیو ۱۲۳
- شکل ۴-۸ : آبخورهای جریان مفاهیم کلیدی در سناریونگاری شل ۱۳۲
- شکل ۴-۹ : میدان گفتمانی مکتب سناریونگاری شل ۱۳۹
- شکل ۴-۱۰ : دال مرکزی و عناصر نسل های سناریونگاری مکتب شل ۱۴۳
- شکل ۴-۱۱ : نمایه وضعیت دال ها در سیر تکامل مکتب شل ۱۴۴
- شکل ۴-۱۲ : نمایه وضعیت دال ها در سیر تکامل مکتب پراسپکتیو ۱۴۸
- شکل ۵-۱ : مدل کلان مکتب شل ۱۵۵
- شکل ۵-۲ : مدل کلان مکتب پراسپکتیو ۱۵۷
- شکل ۵-۳ : افق زمانی توسعه و عمر محصولات در صنایع مختلف ۱۶۱
- شکل ۵-۴ : نگاه فرآیندی به سناریونگاری ۱۷۲

آینده پژوهی دانش/ هنر معماری آینده است و سناریوها خروجی آرمانی آن و به تعبیری از لحاظ متدولوژیک، وحدت بخش روش های متعدد مورد استفاده در فرآیند آن بوده و تنها حوزه آینده پژوهی هستند که در آن تعبیر "مکتب" بکار رفته است. مع الوصف تاکنون مطالعات تطبیقی کافی درباره مکاتب سناریونگاری صورت نگرفته است و اغلب تحقیقات در سطح متدولوژی متوقف مانده اند.

هدف اصلی این مطالعه حاضر بررسی تطبیقی دو مکتب بزرگ سناریونگاری آینده پژوهی: لاپراسپکتیو (مکتب فرانسوی) و شل (مکتب انگلیسی) می باشد و در پی درک بهتر شاخص ها؛ ویژگی های مقوم؛ مبانی و مفروضات؛ رویکردها؛ روش شناسی و دستاوردهای سناریونگاری، شباهت ها و تفاوت ها و نهایتاً الزامات آتی، و استفاده از رویکرد خاص این مکاتب هستیم.

روش منتخب تحقیق، مطالعه تطبیقی مبتنی بر تحلیل تاریخی - گفتمانی - چارچوبی براساس منابع کتابخانه ای (مکتوب، برخی مرصع و مرصع شده) موجود بوده است. این پژوهش در سطوح ترمینولوژی؛ معرفت شناسی؛ روش شناسی و ... صورت گرفته و به استخراج الگوهای تطبیقی؛ تبارشناسی و ... مکاتب انجامیده است.

واژگان کلیدی: آینده پژوهی؛ سناریونگاری؛ مطالعات تعاقبی؛ مکتب لاپراسپکتیو؛ رویال داچ شل